

38

Odpis.

Ścisłe poufne.

RAPORT POLITYCZNY.

Warszawa, dn. 12 sierpnia 1919.

I. Raport Polskiego Poselstwa w Bernie.

Od pewnego czasu bawi w Szwajcarii delegat rządu Szegedyńskiego baron Bornemissa. Rząd federalny nie uznaje charakteru oficjalnego barona Bornemissa.

Służba wywiadowcza ambasady francuskiej donosi z zastrzeżeniem, że Scheide i Orlando mieli spotkanie w Lugano, przy którym asystował Helphrand Parvus. Mieli oni dojść do porozumienia w sprawie uzgodnienia polityki niemiecko-włoskiej, pierwszym rezultatem tego porozumienia ma być przerwanie odosobnienia, w jakim obecnie znajdują się Niemcy.

W Szwajcarii od pewnego czasu ujawnia się silna propaganda bolszewicka. Pod obną współdziałają temu rząd niemiecki, a także Wszechniemcy wspólnie z bolszewikami rosyjsko-węgierskimi. Przywódcą bolszewików szwajcarskich jest Platten, który obecnie znajduje się w Rosji lub Rumunii, zastępuje go poseł do Rady Narodowej Grimm / w danej chwili jest w więzieniu/. Ich wpływem należy przypisać wypowiedzenie się socjalistycznych komitetów lokalnych z niemieckiej Szwajcarii za przystąpieniem do trzeciej międzynarodówki. Te czynności zainicjowały strejk w Bazylei z zamiarem rozpowszechnienia go na całą Szwajcarię. Rząd szwajcarski udaremnił powyższą akcję. We francuskiej Szwajcarii akcja bolszewicka jest mało popularna.

Według doniesienia konsula francuskiego w Bazylei od pewnego czasu przedostawały się przez granicę niemiecką transporty amunicji i broni, przeznaczone dla niezadowolonych partii robotniczych. Po długich staraniach udało się konsulowi francuskiemu zmusić władze szwajcarskie do zasekwestrowania tajemniczych wagonów, w których rzeczywiście broń i materiały palne zostały znalezione.

Na zgromadzeniu socjalistycznym w Lozannie znowu zapadła uchwała przyłączenia się do trzeciej międzynarodówki.

Drugi kongres socjalistyczny, który miał się odbyć w Lozannie nie doszedł do skutku, dzięki postawie chłopów szwajcarskich, którzy oświadczyli władzom kantonu federalnym i kantonalnemu, że nie dopuszczają do żadnych manifestacji, któreby rzuciły hasła zniesienia własności prywatnej.

Komisja Główna Zjednoczenia Robotniczego przesłała do Rady Federalnej i Rady Stanu telegram następującej treści: Zjednoczenie Robotnicze m. Zürich rozpoczęło strejk generalny 1 sierpnia o 12-ej. Strejk będzie trwał aż dopóki następujące żądania nie będą zadośćuczynione: 1/ niezwłoczna zniżka cen na produkty żywnościowe, i na artykuły pierwszej potrzeby, 2/ zakaz podnoszenia cen na mleko, 3/ zarejestrowanie i zasekwestrowanie ubrań i obuwia, 4/ zarządzenie obniżenia cen na mieszkania i sprawiedliwy podział takowych". Żadne z tych żądań nie zostało przyjęte przez rząd federalny.

2. sierpnia rozpoczął swe obradowanie w Lucernie międzynarodowy kongres socjalistyczny. Ma on rozstrząsać głównie 2 sprawy: 1/ międzynarodowe położenie polityczne, 2/ odbudowa internation. Inauguracyjną mowę wygłosił Henderson. Zwracał uwagę na grożący kryzys polityczny i ekonomiczny we wszystkich państwach. Krytykował traktat pokojowy. Domagał się rewizji traktatu. Żądał przyjęcia do Ligi Narodów reprezentantów wszystkich państw. Krytykował politykę aliantów w stosunku do Sowieckiej Rosji i Węgier, żądał by Entente odmówiła pomocy Kołczakowi. Cachin i Macdonald domagali się energicznej akcji przeciw rządowi Ententy. Holenderszyk Trulstra żądał oparcia się na rewolucyjnej sile klasy robotniczej.

W Szwajcarii przebywa w Willeneuve nad Lemaniem Dr. Solf. Współdziała z socjalistami w kierunku spowodowania rewizji traktatu pokojowego. Porozumiewa się z przedstawicielami wielkiego przemysłu i handlu, jak Warburg, Karl Melchior i inni.

Rada Związkowa prowadzi kampanję na rzecz przystąpienia Szwajcarji do Ligi Narodów. Komisja Doradcza Departamentu Politycznego wypowiedziała się ostatecznie wszystkimi głosami przeciw dwóm za przystąpieniem Szwajcarji do Ligi, a to na podstawie argumentów politycznych, ekonomicznych i społecznych: 1/ odmowne stanowisko Szwajcarji w niczemby nie pomogło państwu centralnym, a miałyby pozory uzależnienia polityki Szwajcarji od Niemiec: 2/ Argumenty ekonomiczne opierają się na art. 23 statutu Ligi /rynki zbytu i dostawy surowców/. 3/ Argumenty społeczne opierają się na artykułach statutu Ligi, dotyczących konwencji w sprawie unormowania warunków pracy. Wreszcie dochodzą tutaj jeszcze argumenty wojskowe przystąpienie do Ligi umożliwiłoby Szwajcarji częściowe rozbrownienie. W Szwajcarji dotychczas nie ma wskazówek, któreby mówiły o blizkiem rozpoczęciu działalności Ligi Narodów. Nieznani są reprezentanci państw w Lidze. Jedynie Francja wyznaczyła pp. Manthou i Monné. Żadne organy Ligi dotychczas w Genewie nie funkcjonują. Sfery robotnicze szwajcarskie są względem Ligi wrogo usposobione.

2. RAPORTY Z LONDYNU:

Drummond przyjął do wiadomości kandydatów naszych na stanowisko bibliotekarza Ligi Narodów. Oczekuje propozycji kandydata prawnika, Polaka, specjalisty od prawa międzynarodowego do udziału w specjalnej konferencji prawników, która ma opracować prawo międzynarodowe. Praca Komisji obliczona jest na kilka miesięcy. Obecność Polaka jest niezbędną. Konferencja Naczelników Wydziałów Departamentu Dyplomatyczno-politycznego Min. Spr. Zagr. wymienia 2 kandydatury: p. Makowskiego i Starczewskiego.

Coraz bardziej uwypukla się wpływ sfer robotniczych w dziedzinie życia politycznego Anglii wewnętrznego i międzynarodowego. Pod bezpośrednim wpływem treidunionów, rząd angielski zmuszony został powziąć decyzję o ewakuacji Rosji.

Prasa angielska jest mocno zaniepokojona wiadomościami o niemiecko-rosyjskim porozumieniu. Wycofanie wojsk angielskich z północnej Rosji do pomocy temu porozumieniu. Bezwzględne żądania treidunionów przeszkadzają rządowi angielskiemu w jego polityce a Afganistanie.

Książę Sapieha ma w przyszłym tygodniu wręczyć listy uwierzytelniające królowi angielskiemu. Prywatnie był na obiedzie u króla angielskiego, który z najwyższem uznaniem mówił o Padetewskim.

Wojskowi przedstawiciele polscy donoszą, że do wojska polskiego zgłosił się jako ochotnik jen. Townshend.

3. P. WASILEWSKI donosi z Wilna i Kowna o niebezpieczeństwie rosyjsko-niemieckiej akcji na Litwie i Łotwie.

4. P. PILTZ donosi o pansłowińskiej akcji rosyjskiej.

5. Wezwany został do Warszawy Luckiewicz, delegat białoruski.

6. Obecny rząd na Węgrzech pg informacji Min. Spr. Zagr. jest zdecydowanie monarchistyczny. Przeciwko temu rządowi konsolidują się wszystkie partje lewicowe.

7. JUGOSŁAWIA jest dalej terenem walk, które odbywają się pomiędzy Serbami, a Kroatami. Krocaci walczą z centralistyczną tendencją rządów serbskich.

8. P. BUNIKIEWICZ zgłosił do M.S.Z. projekt zorganizowania pisma /Światowid/, któreby miało na celu zwalczanie rosyjskiej pansłowińskiej akcji.

9. Hr. ŻÓŁTOWSKI w raporcie donosi, że Morgentau został dobrze przyjęty przez żydów wileńskich, natomiast po odbytych konferencjach nastrój u żydów jest o wiele mniej przychylny dla Morgentaua. Akcję Morgentau należy uważać za pomyślą dla Polski, ponieważ wyniki jego działalności mogą być łatwo zakwestjonowane, a to dlatego, że 1/ nie zaprzysięgał świadków, 2/ zamiast być bezstronnym sędzią, interesował się sprawą formowania banku amerykańskiego w Polsce.

Żydzi wileńscy oświadczyli Morgentau, że do Polski należeć nie chcą. W swej odpowiedzi Morgentau zaznaczył, że ponieważ Stany Zjednoczone życzą sobie wielkiej i potężnej Polski i będą popierali takową, przeto z punktu widzenia ekonomicznego jest w interesie Żydów należeć raczej do mocnej i popieranej przez Amerykę Polski, jak do Litwy.

Morgentau obawia się, że plebiscyt będzie dla nas niekorzystny w Wilnie.

Wypadki w Pińsku były rzeczywiście nieszczęśliwe. Należałoby majora, który zarządził rozstrzelanie 30 Żydów odwołać.

10. POS.PATEK ogłosił w Paryżu tajną propozycję czeską, w której jest mowa o politycznym i wojskowym pakt polsko-czeskim sojuszu. W ten sposób wygraliśmy wobec Czechów atut dyplomatyczny, jeżeli bowiem ugoda nie nastąpiła, to nie na nas spada wino.

11. W Karwinie ma się odbyć olbrzymi wiec górników polskich, jako manifestacja przeciwko przyłączeniu do Czech.

RAPORT POLITYCZNY Z DN. 11 SIERPNIA:

1. Przyjechał wczoraj chargé d'affaires włoski markiz A. Compagni de Brichanteau.

2. Poseł Michałowski donosi o rozmowie swej z prezydentem ministrów gabinetu szwedzkiego p. Eden, który zastępuje min. spr. zagr. Hellnera. Eden zaznaczył, że rząd szwedzki dołoży wszelkich starań, aby rozwój jednostek nadbałtyckich, pragnących się oddzielić od Rosji cile możliwości popierać.

3. Poseł Michałowski donosi o przygotowaniach do wysłania specjalnej misji szwedzkiej do krajów nadbałtyckich. Prezydent ministrów twierdził, jako delegację nie zorganizowano pod egidą rządu, są jednak dane, stwierdzające, że owa komisja działa w porozumieniu z rządem i posiada charakter półoficjalny. Delegacja szwedzka, udając się do portów bałtyckich dawnej Rosji ma przede wszystkim na widoku cele ekonomiczne, zamiarem jej jednak jest obok tego badanie dokładnych warunków politycznych w Estonji i Łotwie, a także i na Litwie. W skład delegacji wchodzić prócz przedstawicieli instytucji handlowych także i oficerowie.

4. Został przyłapany tajny rozkaz niemiecki o demobilizacji wojskowej na Śląsku, rozkaz - ten wspomina sumę 2 milionów marek, przeznaczonych jako zadatek dla prowadzenia propagandy przedplebiscytowej.

5. Rządowa dyrekcja górnicza w Zabrzu zatrzymała wskutek zatargu pomiędzy dyrektorami, a robotnikami kopalni wszystkie maszyny i pompy w kopalni "Król" w Królewskiej Hucie, grozi zalew szybu w przeciągu 3-ich do 4-ich dni.

6. Wczoraj był w Warszawie gen. Dupont, będzie uczestniczyć z ramienia Francji w pertraktacjach berlińskich.

7. Z Zagłębia Dąbrowskiego telefonował poseł ks. Pośpiech, zwracając uwagę rządu polskiego na straszny stan aprowizacji w Zagłębiu Dąbrowskim. Codziennie ściekają na Śląsk pruski wielkie zastępy głodnych robotników. Wywołuje to fatalne wrażenie na ludność Śląska i może mieć jak najgorszy wpływ na plebiscyt.

8. W Budapeszcie została ustanowiona Komisja wojskowa międzysojusznicza, która będzie regulowała bieg wypadków politycznych.

9. Milan Hodža pojechał już z Pragi do Budapesztu z ramienia rządu czeskiego, Hodža był członkiem Komisji Likwidacyjnej w Budapeszcie, w pierwszych miesiącach istnienia Czech porozumiewał

się na własną rękę z madziarami, następnie jednak zaczął działać z Czechami. Ostatnio był kierownikiem Komisji do spraw zagranicznych sejmu czeskiego.

10. W tych dniach wyjeżdża do Budapesztu poseł polski hr. Jan Szembek.

11. Komisja Morgentau wyjeżdża za 6 tygodni z Warszawy i przedstawi rezultaty swych badań Lidze Narodów. Jak najspieszniej trzeba wybrać przedstawiciela polskiego, któryby wobec Ligi Narodów i wniosków Komisji Morgentau reprezentował interesy polskie.

12. Z Wilna nadeszły wiadomości, że Żydzi są rozczarowani w stosunku do Morgentau. Odbyła się naganka w prasie żydowskiej przeciwko Morgentau.

13. Poselstwo w Bernie wciąż nadsyła interpelacje w sprawach ekscesów żydowskich w Polsce.

Wniosek specjalny konferencji Naczelników Wydz.

Dep. Dypl. - Pol. M.S.Z.

Wobec stwierdzenia, że w wypadku berneńskim /katastrofa automobilowa/ brali udział wojskowi polscy, pożądanemby było zwrócić się do władz wojskowych, by te ostatnie chciały przeprowadzić śledztwo i winnych ukarać.

Za zgodność odpisu:

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York